

Verslag 48^e partijcongres ChristenUnie, 3 juni 2023

Gebouw 055 Apeldoorn. Ca. 500 bezoekers, 100 thuis via de livestream.

1. Opening

Ankie van Tatenhove (voorzitter Landelijk Bestuur) heet iedereen welkom. Jonathan van der Geer is dagvoorzitter. Ankie: We willen een congres in nieuwe stijl, met meer ontmoeting en gesprek met elkaar. Niet om elkaar zozeer te overtuigen, maar om elkaar vast te houden. Er is ook een nieuwe commissie voor partijvisie die dat gesprek wil faciliteren. Externe gasten: Shermin Amiri (D66), J.W. Keuken (SGP), Olette Bollen (Volt).

Iedereen kon al online stemmen en vandaag kan dat tot 13.00 uur.

2. Overdenking door Mark de Boer

Mark is voorganger in Almere, en de afgelopen 8 jaar lid van het Landelijk Bestuur. Mark: "We zitten niet in de meest gemakkelijke periode, als land en als partij. Soms vragen we ons af: waar doen we het allemaal voor? Ik heb hier twee boeken: De Bijbel en de beginselverklaring van de ChristenUnie. In Romeinen 12 staat: Geef uzelf als een levend offer aan God. Overwin het kwade door het goede. Paulus roept op om een eenheid te vormen en te blijven staan waar je voor staat. In Irak zeg ik eens een traumacentrum, zij overwonnen het kwade door het goede. In diezelfde periode namen wij de beginselverklaring aan, met als titel 'vrede zoeken, recht doen'. Dien de samenleving, deel de vrijheid, bescherm het leven. Dit is onze leidraad. Wie vrede zoekt, moet vrede stichten. Juist in deze spannende tijd in ons land, moet dit ons leiden. Vrede is shalom, heel maken wat gebroken is. Er zijn verschillende geluiden, die dynamiek in de samenleving is ook in onze partij en we mogen in het klein oefenen met vrede stichten. Dit vraagt een actieve houding, vastberadenheid en offers brengen. Voorbij aan ons eigen gelijk en eigen geluk. We doen het niet alleen en we doen het niet voor niets. Jezus ging ons voor met vrede stichten en Hij gaf ons zijn Geest." Mark gaat voor in gebed.

3. Toespraak Mirjam Bikker

Ja vrienden, goedemorgen allemaal hier in Apeldoorn. Ik ben opgegroeid in mijn tienerjaren in Nunspeet, heerlijk bij de bossen, de Veluwe. Ik dacht even weg uit Den Haag. En wat blijkt? Een VVD-congres hier, een SP-congres hier, terug in de Haagse kaasstolp. Maar gelukkig zijn wij hier bij elkaar. Gelukkig kennen wij Apeldoorn ook heel anders. Namelijk als de stad van Paul Blokhuis, de stad van Ben Bloem, die afscheid neemt deze week van de raad, maar voluit ChristenUnie-man blijft. Van Jarin van der Zande en de stad waar de geboortewieg stond van Eppo Bruins. U begrijpt, Apeldoorn blijft een ChristenUnie-stad, wat voor congressen er ook zijn.

En vrienden, het is natuurlijk ook bijzonder om hier voor de eerste keer als jullie aanvoerder te staan. Eigenlijk wil ik beginnen met dat ik ontzettend dankbaar ben voor alle reacties die ik van zoveel mensen heb gekregen, ook van jullie. Tijdens de wissel, maar ook de weken erna, jullie bidden, jullie meeleven met onze fractie. Jullie lieten weten, wij doen dit samen. Dat was echt een bemoediging, want het is ook best een spannende stap die je zet. Als je weet: Samen met de partijvrienden doen we dit, dan geeft dat ook nieuwe kracht.

Ik heb een brief geschreven aan het begin: Vertel me nu alsjeblieft wat je bezighoudt. Ik ben de politiek ingegaan, niet alleen maar om hard te roepen, maar vooral om te luisteren. In gesprek te gaan en te horen waar de moeilijkheden zijn, waar je tegenloopt, om zo met elkaar om tafel te gaan en het echte gesprek te voeren. Om echt te luisteren. Een poosje je

mond te houden. En mijn moeder zit hier ergens in de zaal en die weet dat me dat niet altijd gegeven was aan tafel. Maar, ik denk wel dat we dat moeten leren en moeten doen. Voor mij komt dat voort uit één van de leermeesters in mijn leven, C.S. Lewis, die zo heeft uitgelegd dat het belangrijk is om een dienende houding te hebben en dat het begint bij luisteren. Hij gaf ook aan: Hoe snel val je niet voor de hoogmoed van het oordeel. Dat is iets wat ik mezelf aantrek, maar ik denk ook iets wat we snel allemaal kunnen hebben. Dan is het belangrijk om dicht te blijven bij dat dienen, bij dat luisteren.

En zo ben ik in gesprek gegaan met velen van jullie. Er zijn heel veel tafels geweest en ook verder in het land en dat probeer ik ook tussendoor te doen.

Vorige week had ik nog zo'n ontmoeting waar ik aan moest denken toen ik deze toespraak voorbereidde. Ik zat in de trein na een lange Haagse dag, had m'n bakje Julia's pasta gehaald en probeerde dat een beetje ongezien in de eerste klas naar binnen te smikkelen. Want in zo'n volle trein word je al snel bekeken, u kent dat. Maar toen kwam de conducteur langsgelopen en op de een of andere manier raakten we aan de praat. En hij vertelde mij over wat hij zag in de trein. Hoe het was veranderd in twintig jaar, de verharding. De avonden dat hij niet zeker weet of hij assistentie nodig gaat hebben. Maar ook over zijn zoon. Een jongen van wie hij heel veel houdt. Maar die verslaafd was geraakt aan GHB. Een drugssoort. En hoe lastig het was om af te kicken. En ze hielden van die jongen en dan was het hem gelukt om af te kicken, maar dan viel hij toch soms opnieuw weer terug, want hij kwam weer vrienden tegen.

En we hadden het erover en ik dacht: Wat ik het toch belangrijk dat je liefhebbende ouders hebt die altijd weer de goede hoop hebben. En wat is het belangrijk dat we in ons land de strijd tegen die troep voeren en wat is het ergens ook belangrijk dat we telkens opnieuw zien dat wat we met elkaar doen, dat dat gevolg heeft voor de levens van iedereen. En als ons land verhardt, dan is dat niet alleen een zaak waar politici tegenaanlopen, dan is dat ook iets waar de conducteur elke dag tegen aanloopt.

En dat maakt me zo duidelijk hoe belangrijk het is dat wij ook hier ook als mensen van de ChristenUnie werken aan een politiek die begint bij luisteren, omdat we dan nodig dingen die mensen tegen komen het beste voelen. En ik krijg nog veel meer te horen. Ik ben aan tafels geweest en mocht van mensen ook hun wensen en verlangens opschrijven. Dus ik heb honderden reacties. Ik heb twee kaartjes meegenomen van mensen die wat geschreven hebben. Ik dacht, ik zal er twee uitpakken en het jullie niet aandoen om iedereen voor te lezen. Maar weet wel dat ik ze gelezen heb met ontzettend veel plezier.

Soms ook confronterend en dat is ook goed. Maar, ik zal er twee meenemen waarvan ik dacht, nou dat is wel goed want eigenlijk raakt dat de kern. De eerste die ik heb is van Karl. Karl komt uit Winschoten en hij schrijft: Nooit, nooit meer Ter Apel. Minder in het individualisme. Meer omzien naar elkaar. Meer eerlijk delen en samen verantwoordelijkheid nemen. En ik heb een kaartje van Marlinde. Marlinde is juf en ze schrijft: In het onderwijs zie ik veel te veel mensen afhaken, omdat het ons niet lukt om vooral les te geven. Dat moet anders. En, zegt ze, ik droom van een land dat minder gepolariseerd is dan nu. Waarin we omzien naar elkaar. Respect hebben voor elkaar. En elkaar minder de maat nemen. En dat sprak eigenlijk uit zo veel reacties. Elkaar minder de maat nemen. Respect hebben voor elkaar. Het gesprek aangaan. En daarmee zijn al die ontmoetingen een spiegel. Een spiegel die laat zien wat jullie belangrijk vinden, maar wat ook veel mensen in het land belangrijk vinden. En Karl en Marlinde, zij gaan met mij mee. Ook op de weg in de komende maanden. Want ja, we leven niet bepaald in een makkelijke tijd. Er is veel zelfzucht. En voor degene die dat nog niet gelooft: Open voor een dag je twitter en je weet het zeker. Al snel is er geen vertrouwen. Is er een wantrouwen richting politiek en instituties. En tegelijkertijd leven we in een tijd van enorme uitdagingen. Van een klimaat waarvan we weten dat het niet goed gaat. Van een land wat te lang op de pof heeft geleefd. En boeren die daardoor eigenlijk zo lang in onzekerheid leven.

We weten dat de gevolgen van de oorlog in Oekraïne, dat die zich laten voelen op zo veel

punten en het afgelopen jaar ook in de energierekening. Wat hebben we geknokt om juist de armste daarin te ontzien. Maar we voelen de grote uitdaging in Den Haag. Er zijn zo veel grote vraagstukken. In een tijd van scepsis. En juist dan heb je idealen nodig. Ambitie en plannen. Plannen die rechtvaardig, eerlijk en ook uitvoerbaar zijn. En politiek gezien kan je dan vrij snel weer beginnen over de verschillen, en dat ga ik natuurlijk ook doen, want ik ben politicus. Maar dat moet niet zitten in dat gehakketak. En in die zin zijn Karl en Marlinde voor mij ook spiegels die zeggen: Mirjam, begin nou met dat respect. Want dat hebben we zo hard nodig in ons land.

En dan weet ik dat we leven in een echte overgangstijd. Een tijd van grote vragen. In een onzekere tijd waarin we ook zoeken naar houvast. En we komen er steeds meer achter dat de antwoorden die we de afgelopen jaren ook gehad hebben, dat het soms ook maar strohalmen waren. Voor de een gezocht in innovatie en technologie, en voor een gedeelte kan dat natuurlijk wat betekenen. Voor een andere in een angstvallig behoud van wat we nu hebben. En weer voor een ander in het absoluut maken van de eigen identiteit. Een soort 'ik-tatuur'. Ik denk dat dat niet de bedoeling is. We moeten er samen uit gaan komen. Natuurlijk pak je iets beet. Dwars daardoorheen voel ik bij iedereen eigenlijk ook het verlangen naar een betere toekomst. Een andere toekomst. En tegelijk merk ik dan die onrust die in de samenleving zit.

En ook voelen we dat onze politieke keuzes soms met de beste bedoelingen net te kort schieten. Dat we het goede willen, maar het toch nog niet bereiken. En merken we ook dat politiek niet altijd zaligmakend is, dat onze samenleving echt niet alleen opknapt van de politiek. En daarom vind ik het dus heel goed dat in al die reacties, ik had het net veel over de eerste opmerkingen maar ook de reacties die wat scherper zijn, over onze rol in Den Haag, dat die vragen gesteld worden. Bijvoorbeeld over waarom wij in een coalitie zitten. En of dat niet een keer op moet houden. Dat is een terechte vraag. Het is een scherpe vraag. En je mag hem stellen, en ik zal hem nooit uit de weg gaan. Maar ik merk er ook bij op dat als de politiek niet zaligmakend is, dan is het antwoord op deze vraag dat ook niet.

En ik denk eigenlijk dat het daarom helpt om nog ietsje dieper te graven. Door ons zelf de eerlijke vraag te stellen. En voor mij begint die persoonlijk eigenlijk heel eenvoudig: hoe kan ik elke dag iets laten zien dat ik een geliefd kind van God ben. Dat ik dat mag uitdelen. En dat ik zo naar de ander kijk. En als politicus: Hoe kan ik iedere dag doen wat ten diepste van ons gevraagd wordt. Mark zei het net al heel mooi in zijn opening: Vrede zoeken, recht doen. Hoop bieden. Iets laten zien van de liefde die ons drijft. Want ik geloof dat dat God in actie is. En als partij, als brede beweging, hoe bouwen wij nou aan gemeenschappen waarin mensen tot bloei komen. Waarin het goed is om samen te leven, waar je weet dat er naar je wordt omgekeken als het minder gaat. En die basis, die drie grondvragen, daar wil ik steeds naar terug.

En dan is er echt, goede vrienden, heel veel om voor te knokken. En heel veel om te willen beschermen. Van het prille ongeboren leven, tot in de ouderdom, tot mensen die het echt heel moeilijk hebben en in de eindfase zitten van het leven met vrienden om hen heen. Dat willen we ook beschermen. Van klimaat en natuur tot de toekomst van ons platteland voor boerengezinnen. Van gezinnen ook, ook in mijn stad, ook in Gouda, en ik denk op heel veel plekken meer waar je elk dubbeltje moet omdraaien om rond te komen. En wij willen dat deze gezinnen juist versterkt worden. Van de mensen in Groningen die al jaren wachten op genoegdoening. Op het doorbreken van die eindeloze bureaucratie. Voor die mensen, voor dat leven. Voor die natuur, daar doen we het toch allemaal voor. En dat motiveert ons toch allemaal. En ja dan liggen er grote vraagstukken, ja. Ik denk dat je ook terecht soms ook spreekt van crises. Ook in deze tijd.

Maar het uiteindelijk gaan die vraagstukken niet over de crises. Maar over het goede samenleven. Over er zijn voor je kinderen, voor je ouders, over goed zorg dragen,

rentmeesterschap. En het is wel duidelijk dat lossen we niet in een dag op. Ook al ben ik nu vijf maanden uw aanvoerder, u heeft gezien het is me niet gelukt en ik vrees de komende vijf maanden ook niet. En misschien wel langer niet. En ik denk ook dat we moeten beseffen dat dit een grote omwenteling is voor ons hele land. Wat niet foutloos zal gaan, wat niet pijnloos zal gaan. Maar wat wel smeekt, wat vraagt om een visie, wat ons niet mag verlammen omdat dingen niet lukken, maar waar we doorheen moeten. Want als we ze niet aangaan, dan zijn de allerarmsten de dupe. Hier in ons land en ook wereldwijd. En dat mag ons denk ik ook echt motiveren. Daar ben ik ook heel blij met de inzet in onze fractie. Juist voor die allerarmsten.

Dus ja, we gaan op weg. Met een absolute voorwaarde: Iedereen moet kunnen meekomen. Niet alleen de mensen met wie het toch al lekker gaat, maar juist ook de mensen die de handen vol hebben om elke dag een boterham op de plank te krijgen. Samen moeten we door deze tijd komen en daar staat de ChristenUnie voor, en daar zullen we voor blijven staan.

En dat betekent dus ook iets voor de politiek die je bedrijft. Geen dictaten vanuit Den Haag, maar juist in gesprek gaan, juist de ontmoeting hebben aan de keukentafel. Laat één ding kraakhelder zijn. Het kan een moerassige tijd zijn, een beetje ingewikkeld, maar onze idealen en ons verlangen wordt dan alleen maar groter. Aangevuurd door onze waarden, die niet per jaar verschillen, maar die tijdloos zijn, ons laten zien in de Bijbel waar het echt om draait. Dat de kleinste voorop gaan, dat de machtige dienen en dat we weten van een hoop die in ons is, elke dag opnieuw. Zo leren we uit de Bijbel en zo willen we de Heere Jezus navolgen. En daar wil ik elke dag beginnen. Midden in het gedoe van deze wereld, middenin het gedoe van de Haagse kilometer. Of we nu deel uitmaken van die coalitie, en dat doen we nu, maar ook als dat niet zo is. Die idealen, die diepe drijfveren, dat bepaalt ons handelen. En zo gaan we aan de slag in een onrustig land en dat is hard nodig.

Vrienden, dan is het dus belangrijk dat we een stip op de horizon zetten. Waar wil je naartoe, wat is belangrijk? Ik zeg een samenleving waar we naar elkaar omzien, waar we met elkaar optrekken. Waar vluchtelingen allereerst als mens worden gezien. Waar een buurvrouw die langzaam vereenzaamt een buurt om zich heen heeft, die naar haar omziet, die elkaar ook aanspoort. Waar we weten dat als jongeren mentale problemen hebben, dat we zorgen dat die prikkels die zoveel druk op ze geven, dat die weg worden genomen. Samen kunnen we die stip aan die horizon zetten van welke samenleving we willen zijn. Hoe willen we goed voor elkaar zorgen, wat voor economie hoort daarbij? Hoe leven we niet meer op de pof, maar gaan we juist op weg naar een toekomst waar we veel meer laten zien wat we ontvangen hebben, willen we ook doorgeven?

Met die richting in gedachten, zetten we ook nu al concrete stappen. Jullie hebben het wel gezien de afgelopen weken. Er is een ambitieus klimaatpakket gekomen, waarbij ongekend geïnvesteerd wordt juist met iedereen in Nederland, niet alleen de rijken, om aan de slag te gaan, om niet meer op de pof te leven. Zo zijn we onderweg. Een andere stip op de horizon is een financieel gezonde toekomst voor jong en oud. En mag ik dan hier vandaag, met ere noemen. Wij hebben een minister, ik heb die debatten gezien in de Kamer over het pensioenstelsel. Als u een keer denkt: Ik heb een week niks te doen, genoeg debatten te zien. Als u denkt ik heb twee weken niks te doen, genoeg te zien. Eindeloos heeft deze minister geknokt, gesjord voor een meerderheid om die herziening van het pensioenstelsel, ook voor de nieuwe generaties, voor elkaar te krijgen. En het is haar dinsdag gelukt, een groot applaus voor Carola Schouten. En het mooie is als je Carola de dag erna spreekt, dan gaat haar missie al gewoon weer verder. Die is al weer aan de slag met het vervolg hiervan, maar ook met die belangrijke missie om armoede te bestrijden. Om te voorkomen dat kinderen in armoede opgroeien. En het was het afgelopen jaar hard knokken om ervoor te zorgen dat er niet steeds meer kinderen zijn, maar juist steeds minder kinderen die opgroeien in armoede. Dat zal ook de inzet van de ChristenUnie zijn in de komende jaren. Ook als het financieel lastig is, in dit rijke land knokken wij ervoor dat geen één kind met honger naar school gaat en dat

geen één kind in armoede opgroeit, maar juist een stabiele thuissituatie heeft. Daarin kunt u op deze minister, maar ook mij rekenen.

Ik zie ook de andere bewindspersonen. Ik zie hoe Maarten zich inzet voor de jeugd, voor juist ook de mentale gezondheid van de jeugd. Hij zet de moedige stap naar voren, om dingen te veranderen in het stelsel, dingen bespreekbaar te maken in de maatschappij en wat is dat keihard nodig, dankjewel Maarten voor al jouw inzet daarin.

En we hebben natuurlijk allemaal gezien onze Piet, wie kent hem niet? Hij zit in elke zaal. Ik ben op allerlei plekken geweest en altijd is Piet mij voor geweest. Dat is me wel opgevallen. Als ik een boer spreek dat zegt hij 'ik sprak afgelopen maanden met Piet', als ik een natuurbeschermer spreek, Piet is zo aan de slag om juist te zoeken naar een duurzame toekomst voor het platteland, voor boeren, maar ook voor het herstel van de natuur. En wat doet hij dat in een ontstellend ingewikkelde situatie. Ontzettend knap. Komt u hem vandaag tegen, geef hem een klap op zijn schouder, want wat zijn we allemaal trots op hem.

En afgelopen week hadden we nog meer te vieren. Want, onze Eerste Kamerfractie is versterkt met een extra zetel. En nu met drie zetels zal ook daar een nieuwe Fractie, Tineke, Hendrik-Jan en Eric werk maken van onze idealen. Ik wens jullie daarbij van harte succes, maar bovenal Gods zegen ook op die belangrijke plek.

Nou vrienden dan toch even. U heeft de afgelopen week ontzettend veel gehoord over migratie en ik dacht dan moeten we het hier ook over hebben. Er wordt veel over gesproken. En de jongeren van PerspectieF hebben volgens mij wel de vinger op de zere plek gelegd. Het is eigenlijk ondenkbaar dat in ons land mensen buiten slapen, gevlucht, hier aangekomen, niet eens een tentje. Jongeren van PerspectieF hadden nog een tentje, maar niet eens een tentje in Ter Apel vorig jaar. En dat raakt mij in het hart, dat is een stomp in je buik, elke keer opnieuw als dat gebeurt in ons rijke land. En los van hoe je denkt over migratie, over wat ons land aankan en wat goed is en welke mensen hier een veilig toevlucht moeten hebben. Het begint ermee, wij zijn allemaal gemaakt door dezelfde Schepper en zo hebben we elkaar te behandelen, of het nu veel kost of weinig. We zullen voor jou zorgen, dat moet de kern zijn. En ja er wordt nu gesproken in het kabinet over nieuw beleid, omdat we zien dat er de komende jaren nog heel veel mensen op de vlucht zullen zijn, ook door de klimaatverandering en wat dat betekent voor Nederland, wat dat betekent voor Europa. Dat is ook nodig. Dat kan je niet alleen maar over je heen laten komen. Daar ben ik het helemaal mee eens. Maar, het moet wel zijn dat wat we afspreken in het kabinet en daar staat de ChristenUnie voor, dat dat juridisch houdbaar is, dat het uitvoerbaar is, dat het een verbetering is van ons huidige asielstelsel. En ja, dan denk ik eigenlijk, dan moeten we ook het kabinet oproepen, wees dan ook eerlijk wat werkt op de lange termijn en op de korte termijn. Dus geen stoere plannetjes die niks uitwerken op de korte termijn, wel aan de slag in Europa om met elkaar dat gesprek te voeren over hoe verdelen we eerlijk vluchtelingen die binnenkomen. Hoe zorgen we voor goede aanmeldroutes? En hoe zorgen we ook dat mensen die wel goed in hun eigen land kunnen leven, ook weer teruggaan? Dat is werk aan de winkel voor onze premier. Daar moet onze focus op zijn, op die lange termijn. Om goed te zorgen voor mensen ver weg en om goed te zorgen voor mensen dichtbij. Laten we daarmee aan de slag gaan.

En dat geldt niet alleen voor asiel, maar het geldt ook als gaat om de opvang. Want we weten allemaal. En Karl schreef erover, Karl woont in Winschoten en ziet dat elke dag. Dat te lang Den Haag heeft weg gekeken, over wat het Noorden heeft gedragen al die jaren lang. Er is te weinig geïnvesteerd in de IND en het COA. Dat betekent dat mensen langer in procedures zitten dan nodig is. Zowel als ze hier blijven, als dat ze weer moeten gaan. Dat moet anders. En juist daarom ben ik zo trots op onze mensen, onze lokale mensen die hun nek uitsteken om daar wel werk van te maken. U heeft misschien allemaal wel gezien hoe Joël Voordewind in Alkmaar aan de slag is geweest om juist opvang te regelen. Dat het ook bijna lukte, maar dat het dan weer die politiek van het gehakketak is, van de macht, die dat onmogelijk maakt. En ik denk dat als wij telkens opnieuw toch die moed tonen, zoals Joël dat in Alkmaar gedaan

heeft en ik weet van verschillende wethouders en burgemeesters hier die dat ook doen. Dat we zo ook iets kunnen laten zien van de draagkracht van ons land. Want als wij mensen, ook in dorpen, kleinschalig opvangen, dan kunnen ze ook integreren. En ik moedig ook iedere wethouder die daar nog kansen ziet aan om daarin ook het ChristenUnie geluid te laten horen. Ja, als er plaats is in de herberg, zullen we die ook openstellen, zullen we die ook maken.

Vrienden, dit is voor mij ook een bijzondere dag, omdat ik ook terugdenk aan een oud-collega, aan Peter Ester. De vorige keer dat ik voor jullie stond te spreken was ik lijsttrekker voor de Eerste Kamer. Peter was toen mijn vertrouwde nummer twee. Van Peter heb ik zo'n belangrijke vraag geleerd die eigenlijk hier helemaal onder ligt. Ik vroeg aan hem: Hoe doe je dat nou, al dat werk? Hij zei 'Mirjam eigenlijk is het heel eenvoudig. Ik stel één vraag. Wie zijn de verliezers? Als je dat weet, weet je dat je de goede keuze hebt gemaakt. Als je daarin hebt gezien, hebt getoetst, heb ik voldoende in beeld gehad wat dit betekent voor mensen? Of zijn er verliezers die we niet op het oog hebben? Zijn er verliezers die te diep zakken? Dan moeten wij opstaan.' Dat heb ik van Peter geleerd en dat zal ik meedragen en vandaag denken we ook aan hem. In weemoed, want wat hadden we hem er hier nog graag bij gehad en in dankbaarheid. Want wat heeft hij ook onze partij veel gebracht.

Ik geloof dus dat je voor de kwetsbare mensen, voor de meest kwetsbaren, bereid moet zijn om ver te gaan. Ik geloof dus dat we moeten bouwen aan gemeenschappen waar mensen juist naar elkaar omkijken. Niet omdat de overheid de allermakkelijkste kan helpen, juist omdat je dat als samenleving veel beter kan. Ik wil jullie vragen om elke dag opnieuw ook met die vragen te beginnen. Voor wie doen we het? Wie willen we dienen? Wie zijn de verliezers en voor wie staan we op? We weten ook dat als we dat doen, als we ons daaraan telkens weer optrekken, dat we daar ook nieuwe kracht voor zullen krijgen. Vrienden van de ChristenUnie, overal waar ik kom ervaar ik eigenlijk ondanks het ongemak een groot verlangen naar verandering. Naar beter voor elkaar en voor de schepping zorgen. Daarom ben ik er heilig van overtuigd, dat ons vuur, dat dat een zegen kan zijn voor een woelig land in een onrustige wereld. Niet omdat het maakbaar is, maar wel omdat we een ander licht, een ander perspectief brengen.

En Martin Luther King, een van mijn leermeesters, kon dat mooi verwoorden. Ik koester zijn preken, omdat hij in een ongekennd spannende tijd, waar de angsten van mensen huizenhoog gingen, de woede ook, dat hij zo dichtbij het Evangelie blijft. Hij hield vast aan die stip op de horizon. U kent de toespraak over de maaltijd op de berg waar iedereen bij elkaar zal zijn. Hij hield vast aan die horizon, aan die toekomst. Ergens schrijft hij: 'Het geloof verandert de wervelwind van de wanhoop in een warme, in een opwekkende bries van hoop.' Dat laat zich gelden. Het kleine, die kleine politieke beslissing van elke dag. En aan ons de mooie taak om mensen van de hoop te zijn. Om die hoop elke dag te laten zien in de politiek en dat wil ik heel graag samen met jullie allemaal doen. Dankjewel.

4. **Paneldiscussie**

Op de bank gaan zitten Margriet Donker, Statenlid in Groningen, Mirjam Bikker en Maarten van Ooijen (Staatssecretaris VWS). Hoe houd jij het vol? Mirjam: Het begint allemaal met weten dat je een geliefd kind van God bent. Het Koninkrijk is van God, wij mogen ons best doen. Maarten: Het is soms bikkelen tegen allerlei belangen in. Het is ingewikkeld, maar er is hoop. Margriet: Door de ontmoeting met mensen waar je het voor doet, dat geeft energie. Bij de presentatie van het rapport over Groningen werd eindelijk gezegd wat je al die tijd al wist; dat gaf opluchting en ook verdriet. Wat echt opgepakt moet worden is niet alleen kijken naar het verleden, maar naar de toekomst. Kinderen hebben alleen maar de ellende van de gaswinning meegemaakt, over 30 jaar moeten zij kunnen zeggen: het is hier nu goed.

Mirjam: We zijn ook met de fractie op bezoek geweest in Groningen. Respect voor de lokale

CU-bestuurders daar. Margriet: We willen dat toezeggingen naar Groningers worden verankerd in een wet, en niet steeds verandert door andere politici. Nederland heeft veel gehad aan de gaswinning, maar de rekening lag bij de Groningers. Mirjam: Daarom heeft Nederland een ereschuld aan Groningen. Zij zitten elke dag met schade, onzekerheid en pijn. Jonathan: Dank ook aan Stieneke van der Graaf voor haar werk in de enquêtecommissie (naar de gevolgen van de gaswinning). Maarten is bezig met de mentale gezondheid van jongeren. Maarten: Het gaat met veel jongeren niet goed, zij vragen zich af: Is deze samenleving ook voor mij? Een schoolpsycholoog had gezegd dat jongeren hem vooral de vraag stellen: Zijn volwassenen eigenlijk blij met mij? Dat is niet zo goed te pakken met een hervormingsagenda. Ik ben in gesprek met de samenleving, via een artikel en een bijeenkomst. Mensen dachten dat mijn uitspraak over 'niet overal zorg voor inzetten;' een bezuiniging was, maar er ontstond een goed gesprek. Een psychiater zei ook: Het gaat om individualisering en sociale media en commercie, ik kan dat in mijn spreekkamer niet oplossen. Mirjam: Het CU-geluid is ook wat de waarde van gezinnen is en dat je tijd hebt om ouders te zijn. Maarten: Ik ben ook blij dat de Koningin zich hiervoor inzet. Vanuit de maatschappij moeten er veranderingen komen. Mirjam: We kunnen bijvoorbeeld wel dingen doen vanuit de politiek, zoals het ter sprake brengen van TikTok. Een gezonde en veilige leefomgeving is ook online.

5. **Presentatie digitaliseringsvisie**

Trineke Palm, directeur Wetenschappelijk Instituut, laat het document zien en vertelt dat er een commissie van 6 deskundige personen is die dit document hebben gemaakt. Hoe kunnen digitale technieken bijdragen aan recht en sterke gemeenschappen? Het gaat over gepersonaliseerde advertenties, een digitale identiteit, de monopolypositie van Tech bedrijven enzovoort, dit document kan CU-bestuurders helpen daar een mening over te vormen en het gesprek hierover te voeren. Trineke overhandigt het eerste exemplaar aan Ankie, die haar dank uitspreekt aan de commissie.

6. **Voorstellen Landelijk Bestuur**

Giftenreglement: In verband met de uitvoering van wet- en regelgeving in het kader van de Wet Financiering Politieke Partijen (WFPP) is er een giftenreglement opgesteld waarmee duidelijkheid wordt gegeven over de wijze waarop de partij met de publicatie en ontvangst van giften omgaat. Met de recente wijziging van de bedragen in de WFPP per 1-1-2023 is het gewenst om de bedragen in het reglement aan te passen. Het gaat dan om de drempelbedragen voor giften. De wijziging ziet er als volgt uit:

Drempelbedrag anonieme gift. Was 1000, wordt 250 euro

Drempelbedrag openbaarmaking gift. Was 4500, wordt 1000 euro.

Drempelbedrag openbaarmaking optelling giften: Was 4500, wordt 1000 euro.

Openbaarmaking binnen 3 werkdagen: Wordt 10.000 euro.

Bovengrens maximale gift: Wordt 100.000 euro.

De wijzigingen zijn ingevoerd met het oog op meer transparantie en duidelijkheid t.a.v. politieke partijen. Het Landelijk Bestuur vraagt de leden in te stemmen met deze wijziging. Er meldt zich geen inspreker.

Vaststelling Jaarverslag en jaarrekening ChristenUnie en FICDD 2022. Er zijn geen vragen.

Voordracht kandidaat Landelijk Bestuur

Het Landelijk Bestuur draagt Alex ten Cate als algemeen bestuurslid voor in het Landelijk Bestuur. Niemand meldt zich om daarover in te spreken. Alle uitslagen van de stemmingen over deze onderwerpen volgen later deze dag.

7. Behandeling moties in subsessie 1

Ankie: We zijn hier met een kleine groep, maar deze subsessie is ook op de livestream te zien. Harmke Vlieg leidt het gesprek. (N.B. de moties zijn te vinden als bijlage van deze notulen).

Motie 1: Samenstelling verkiezingsprogrammacommissies

Er meldt zich niemand om te spreken, de indiener is niet aanwezig. Ankie: We vullen een commissie altijd zo divers mogelijk, met deskundige mensen. Onze talentmanager Ron de Rover let daarop. Iedereen kan ook een persoonlijk profiel invullen, zodat wij mensen kunnen benaderen die deskundig zijn. Maar deze motie vinden wij een steun in de rug om commissies zo breed mogelijk samen te stellen.

Motie 2: Het duurt te lang (asiel)

Ankie: De motie moedigt de TK-fractie aan in beweging te komen, daarvoor zouden wij het willen overnemen. Ben Bloem: Ik snap dat het tot discussie leidt. Wij zeggen: Ga desnoods zelf dit wetsvoorstel amenderen. Wij begrijpen dat het is uit onderhandeld en dat er weinig ruimte is. Maar we geven wel het signaal af: trek vooral een streep in het zand, ga niet de andere kant op. Ankie: Dat is goed verwoord.

Motie 3: Handen af van Humanitaire Hulpverleners (migratie)

Indiener mevrouw Westra: Mensen in nood moet je helpen. NGO's hebben een goede reputatie. Ze redden mensen op zee en krijgen daarvoor straffen, en de hulpverleners die tenten uitdeelden in Ter Apel kregen boetes. Dit kan niet. Je moet mensen in nood helpen, dat staat ook in internationaal recht. Dit geeft medewerkers van NGO's stress, dat je hulp als crimineel wordt gezien. Ankie: Ons preadvies is overnemen, mensen in nood moet je helpen. De kanttekening: We kunnen bestuurders oproepen tot iets, maar we kunnen bestuurders in welk gremium dan ook niet verplichten om iets te doen. Walter Maas: Wetten en regels moet je toch handhaven? Hier wordt gevraagd: Ga tegen die handhaving in. Ankie: Zoek de menselijkheid in wetgeving en ruimte in beleid. We vragen niet om regelgeving aan de laars te lappen. Westra: Ik snap die vraag, maar deze oproep is ook voor bijvoorbeeld gemeenteraden, of onze Eurofractie, dat je niet toestaat dat richtlijnen tot stand komen die hulpverleners in problemen brengen. Wat nu gebeurt in Italië heeft geen juridische grondslag.

Motie 4: Mededogen met minderjarigen (asiel)

Indiener Westra: Ik ben dankbaar dat we het preadvies 'overnemen' krijgen. Elke vluchteling heeft het recht om asiel aan te vragen en de Staat heeft een zorgplicht. Dit is een oproep tot resultaatsverplichting; kinderen hebben niet genoeg zorg in onze opvang, kinderen raken vermist of zijn suïcidaal, dat kan niet in ons land. Mededogen is een werkwoord en gaat uit van onschuld. Ankie: Niet veel aan toe te voegen, we moeten altijd het kind voor ogen houden. We kunnen bestuurders niet tot iets dwingen, maar het signaal is duidelijk.

8. Behandeling moties in subsessie 2

Motie 5: Stop emissie-imperialisme

Indiener Simon Frans de Vries, is er niet. Er zijn geen vragen.

Motie 6: Stop Fossiele Subsidies

Indiener Boaz van Luijk: Het preadvies is ontraden, het LB zegt dat dit is omdat we niet willen dat door ons beleid bedrijven vertrekken naar landen waar het milieubeleid slechter is. Dit argument wordt al 20 jaar gebruikt en uit onderzoek van o.a. het CPB blijkt dat bedrijven niet geschaad worden door klimaatbeleid en ook niet gaan verhuizen. En waarom zou het een probleem zijn? Toen hier de gaskraan werd dichtgedraaid ging iedereen ook weg. In hoeverre willen wij gastvrij zijn voor bedrijven die een slecht effect op het klimaat hebben? We moeten geen subsidies meer geven aan die bedrijven omdat zich een klimaatramp voltrekt. Het is een eerste stap naar het eerlijk beprijzen van goederen. Als energieprijzen stijgen moet niet het verbruik subsidie krijgen. Dit is een armoedeprobleem. Als sigaretten te duur worden gaan we die ook niet subsidiëren. Het in stand houden van fossiele subsidies is onrechtvaardig. Alle klimaatrapporten zeggen dat we het niet gaan halen. We hebben onze voet op het gaspedaal. Ankie: Toch blijven we erbij, niet omdat we het doel niet onderstrepen. Maar het tempo, 2024, dat halen we niet. De doelen zijn gesteld op langere termijn. En we hebben te dealen met dat armoedeprobleem, en dat gaat ook over energiegebruik, stop je die subsidies dan zou dat de samenleving ontwrichten. Maar natuurlijk vinden wij ook dat we de aarde niet moeten uitputten. We nodigen je uit voor het themanetwerk klimaat. Boaz: Dus we houden de voet op het gaspedaal, onze samenleving is verslaafd aan fossiele brandstoffen. Je moet het duurder maken, zodat het stopt. De klimaatramp voltrekt zich in het zuiden van de wereld, komen wij op voor hen? Zonder krachtig ingrijpen nu staat de toekomst van de nieuwe generatie op het spel.

Motie 7: Inzet voor slachtoffers van georganiseerd sadistisch misbruik

Indiener Gerard van der Schee: Gelukkig nam de TK in 2020 een motie aan dit misbruik te onderzoeken. Dat was erkenning voor overlevers en behandelaars. Na 2 jaar kwam het rapport van de onderzoekscommissie. Het was van slechte kwaliteit, en er zijn 14 goede punten van kritiek geformuleerd. Dat is ook aan alle TK-Kamerleden geuit via een brief, daar is ook door de CU niet op gereageerd. We hebben een second opinion nodig. Er moet een helder licht schijnen op deze praktijken. Het LB wil eerst de regeringsreactie afwachten. Maar als er een meldpunt voortkomt uit een slecht onderzoek dan hebben de overlevers daar niks aan. Onderzoeksjournalisten van Argos hebben met 200 overlevers contact gehad, de commissie maar met 22. En de verslaglegging deed geen recht aan hun gesprekken. Veel overlevers durven niet met de commissie te spreken. De afschuwelijke getuigenissen van de overlevers roepen op tot actie. Een groeiende groep christenen en kerken willen dat overlevers uit deze duisternis kunnen treden. Ankie: Wat u schetst is heel erg en dat wil niemand. Er is onderzoek gedaan en de TK-fractie heeft ook de kritiek gehoord. Maar eerst moet dit rapport worden besproken, nu al een second opinion aanvragen is voorbarig. Gerard: Ik ben blij dat de motie behandeld wordt. Het bestuur zegt toe dat de TK-fractie contact opneemt met ons als indieners, daar zie ik naar uit.

Motie 8: Ondertekening en uitvoering Gewijzigde Wet Dieren

Lid Arjen Breeman: Het amendement is aangenomen door beide Kamers, het is dan gebruikelijk dat de minister het ondertekent. Hoe zit het met de procedurele kant? Indiener Boaz van Luijk: Wij willen dat de wet inclusief het amendement ondertekend wordt door Piet Adema (minister LNV). We zijn blij dat de CU diervriendelijke moties vaker ondersteunt. Een wet door beide Kamers ondertekend moet in werking treden. Dit is uitgesteld, dat is

onwenselijk. Het LB stelt dat je met dit amendement geen dieren meer kunt houden. Dan ga je ervan uit dat dieren altijd lijden in veeteelt. Het gaat niet om het onmogelijk maken van houden van vee of huisdieren. Het gaat om een perspectief verschuiving. Het amendement Vestering helpt om dieren te laten leven zoals ze bedoeld zijn. Zijn wij beeld dragers van God als we dieren slecht behandelen? Het amendement helpt de overheid op te treden tegen misstanden. Ankie: We hebben contact gehad met minister Adema hierover, hij zet zich in voor dierenwelzijn. Dit amendement geeft veehouders onduidelijkheid, de bepaling is veel te open. Piet Adema is druk bezig met dit onderwerp en kiest voor dierenwelzijn, maar vanuit het perspectief om duidelijkheid te verschaffen aan alle partijen, om vast te stellen wat de kaders zijn waarop geoordeeld en gehandhaafd wordt, en dat wordt niet door dit amendement geboden. Boaz: Er stond in het preadvies dat het te verstrekkend zou zijn, voor veehouders is dat wel zo, maar vanuit het perspectief van dieren is het niet zo. Het amendement kadert het wél af. De CU komt op voor degenen die geen stem hebben, zoals de mishandelde dieren in de vee-industrie.

Motie 9: Geef kerken de ruimte!

Jens Mostert: Ik sta achter de geest van deze motie en heb wat vragen. Punt d. bevat veel verzoeken, bijvoorbeeld 'verkoop van kerkgebouwen aan niet-kerkelijke kopers minder aantrekkelijk maken'. Ik denk dat je moet opkomen voor de vrijheid van religie, niet zozeer kerken. En het verzoek 'nieuwe kerkelijke m2 toevoegen', dat lijkt mij onuitvoerbaar. Indiener de heer Mbwete: Ik sta hier voor de kerken en pastors die geen gebouwen kunnen vinden of moeten vechten voor het behoud van hun kerken. Ik ben huisvestingsadviseur voor migrantenkerken, er zijn 1200 zulke kerken in Nederland. Zonder kerken is er geen ChristenUnie, er zijn 1 miljoen migrantenchristenen en er is veel maatschappelijk rendement van de kerken. En dat wordt dan niet gefaciliteerd. Evangelische en migrantenkerken hebben andere gebouwen nodig dan traditionele kerken. De kerkrumtecrisis is groot. Men gaat uit van secularisatie, maar daardoor zijn er te weinig kerkverzamelgebouwen. Je mag kerk zijn, maar we gaan geen ruimte voor gebouwen faciliteren. In grote steden worden kerkgebouwen omgebouwd tot museum of bioscoop terwijl kerken op zoek zijn naar ruimtes. Het beleid kijkt naar gevestigde kerken en de kleinere kerken zijn niet vertegenwoordigd. Deze kleine kerken moeten in contact komen met de minister van Eredienst.

Ankie: Het is een warm pleidooi om breder te kijken dan traditionele kerken, wij geven het preadvies 'overnemen'. Congressen kopen geen straaljagers, we leggen de verzoeken neer bij alle lagen van bestuur, bijvoorbeeld bij gemeenteraden, zo vertalen we deze motie. We roepen hen op dit aspect hoger op de agenda te zetten. Wat Jens zegt is inderdaad waar, je kunt geen precieze opdrachten verstrekken aan bestuurders. Indiener: We zijn concreet om handvatten mee te geven, maar we zijn blij dat de geest van de motie wordt ondersteund.

Motie 10: Geloven in Europa

Indiener Annelie van der Wel: Het preadvies 'ontraden' zegt: We voegen iets toe aan de opdracht van de programmacommissie. Nee, we verstoren geen broedproces, we zijn de warmtelamp op het ei. Ankie: We hebben vertrouwen in de programmacommissie en nu een extra boodschap meegeven is niet hoe we het willen doen. Er zit ook een Perspectief lid in die commissie; in de commissie is de hele partij al vertegenwoordigd. Annelie: We doen geen inhoudelijke uitspraken. Dit zijn de eerste verkiezingen los van de SGP en voor het eerst mogen we als CU ons eigen verhaal vertellen. Waarom zou je niet wat extra meegeven? Hoe verstoort deze motie het proces? Ankie: Als de motie wordt aangenomen geef je een boodschap mee vanuit het congres, en die commissie is bezig. Dat is procedureel niet wat we

willen. Annelle: Als de motie niet wordt aangenomen geven we een signaal af wat we niet af willen geven. Ankie: Dat vind ik niet. Annelle nodigt Ankie uit voor een kop koffie.

Ankie: Het proces is dit jaar anders dan anders, we stemmen vandaag niet centraal. We geven in dit congres meer ruimte voor gesprek tussen leden en Kamerleden en bewindspersonen. Vandaar dat dit huishoudelijke deel ook in de vorm is van een subsessie en niet met het hele congres. Dat betekent ook dat de moties niet kunnen worden veranderd qua dictum en dat er dan centraal gestemd kan worden over zo'n gewijzigde motie. Dus we horen graag in de evaluatie terug hoe dit bevalen is.

9. Uitslag stemmingen

Geleid door Harmke Vlieg en Ankie van Tatenhove. De moties zijn in twee subsessies behandeld. De stemming ging online in de voorafgaande dagen. Ankie: Geeft u vooral aan wat u vindt van de opzet van dit congres. Ons quorum is 250 stemmers en we hebben 525 stemmers.

Benoeming Alex ten Cate als lid van het Landelijk Bestuur:

Voor: 418

Tegen: 61

Onthouding: 46.

Dit voorstel is aangenomen. Alex wordt gefeliciteerd en dankt voor het vertrouwen.

Gewijzigd giftenreglement:

Voor: 460

Tegen: 5

Onthouding: 60

Dit voorstel is aangenomen.

Vaststelling Jaarverslag CU en FICDD:

Voor: 488

Tegen: 1

Onthouding: 36

Deze verslagen zijn vastgesteld.

Motie 1: Samenstelling verkiezingsprogrammacommissie

Voor: 487

Tegen: 18

Onthouding: 20.

Deze motie is aangenomen.

Motie 2: Het duurt te lang

Voor: 440

Tegen: 52

Onthouding: 33.

Deze motie is aangenomen.

Motie 3: Handen af van humanitaire hulpverleners

Voor: 487

Tegen: 21

Onthouding: 17.
Deze motie is aangenomen.

Motie 4: Mededogen met minderjarigen

Voor: 484
Tegen: 25
Onthouding: 16
Deze motie is aangenomen.

Motie 5: Stop emissie-imperialisme

Voor: 443
Tegen: 42
Onthouding: 40
Deze motie is aangenomen.

Motie 6: Stop fossiele subsidies

Voor: 170
Tegen: 305
Onthouding: 50
Deze motie is verworpen. Ankie: Dat had ook te maken met de harde datum en uitvoerbaarheid van de motie; een tip: Let goed op je motietekst.

Motie 7: Inzet voor slachtoffers van georganiseerd sadistisch misbruik.

Voor: 138
Tegen: 320
Onthouding: 67
Deze motie is verworpen. Ankie: We willen ons natuurlijk wel inzetten voor slachtoffers, maar het verzoeken van een second opinion terwijl het rapport nog niet besproken is, is voorbarig.

Motie 8: Ondertekening en uitvoering Gewijzigde Wet Dieren

Voor: 118
Tegen: 324
Onthouding: 83
Deze motie is verworpen. Ankie: We hadden een toelichting gekregen van Piet Adema. Hij zet zich in voor dierenwelzijn en het genoemde amendement is niet concreet genoeg.

Motie 9: Geef kerken de ruimte

Voor: 466
Tegen: 40
Onthouding: 19
Deze motie is aangenomen. Ankie: We geloven natuurlijk in de scheiding van kerk en staat, maar dit is een oproep om na te denken over gebouwen voor migrantenkerken aan alle bestuurslagen. Tegen de geest van de motie kunnen we ja zeggen.

Motie 10: Geloven in Europa

Voor: 215
Tegen: 278

Onthouding: 32

De motie is verworpen. Ankie: Er is een commissie bezig en die willen we tussentijds geen opdrachten mee geven.

Vanaf maandag zijn de uitslagen op de website terug te lezen.

10. **Speech Perspectief**

Voorzitter Jens Mostert: Ik sprak een goede vriend over het klimaat en hij was radeloos. Klimaatbeleid gaat nooit ver genoeg. In wat voor wereld leven we? Is onze kleding gemaakt zonder slaven of kinderen? Waarom lukt het niet een goed asielsysteem op te bouwen? Duizenden komen om, of sturen een kind vooruit. We consumeren zoveel dat de aarde het nooit aankan, en we blijven subsidies geven aan fossiele energie. En dat terwijl in arme landen overstromingen plaatsvinden. En toch heeft Perspectief de slogan 'durf te hopen'. Je hebt twee keuzes; je geeft het op of je gaat ervoor. Het is geen optimisme, daar zijn geen argumenten voor. Hoop is iets anders. Hoop redeneert de problemen niet weg, maar houdt vast aan het geloof dat we het goede kunnen doen. Kleine CU-fracties die blijven knokken voor een rechtvaardig asielbeleid. Ze lossen de problemen niet op, maar doen het goede. Misschien worden sommige problemen pas na ons leven opgelost, maar het goede doen is nodig en is aanstekelijk. 'Vestig je hoop op God, eens zal ik U zien en loven'.

11. **Afscheid Maarten Verkerk en Simone Kennedy**

Vandaag denken we ook aan het overlijden van senator Peter Ester in 2022. Tineke Huizinga memoreert hem. Deze week zijn er verkiezingen geweest voor de Eerste Kamer. We hadden 4 zetels, hebben 3 zetels behouden. We nemen afscheid van twee leden van de oude Eerste Kamerfractie: Maarten Verkerk en Simone Kennedy. De nieuwe Eerste Kamerfractie komt even op het podium.

12. **Afscheid Mark de Boer**

Mark zwaait af als lid van het Landelijk Bestuur. Ankie doet een terugblik en bedankt Mark voor zijn inzet.

13. **Afscheid Gert-Jan Segers**

Gert-Jan is met zijn gezin aanwezig. Gert-Jan: Er zijn zoveel herinneringen en gedachten, ik ben dankbaar. Er wordt een filmpje getoond met mooie woorden en Gert-Jan vertelt hoe het met hem gaat. Tiemen Westerduin (Compassion) en Kim Putters (SER) komen op het podium en delen herinneringen. Na de Kim Putters-toets wil Kim een 'Segers signaal' introduceren. Gert-Jan: Zullen we het 't Jens-signaal' noemen? Mirjam Bikker komt erbij en spreekt woorden van waardering. Er ontspint zich een gesprek over hoop. Gert-Jan: In een gepolariseerde samenleving is het belangrijk dat we blijven praten en elkaar niet zien als tegenstander maar als mens. Er zit niets anders op dan om te praten. Dat is de moeilijke weg, maar dan kom je eruit. En God werkt en gaat door, ook in nieuwe generaties. Carola Schouten en Ankie van Tatenhove komen op het podium en vertellen wat zij in hem missen. Gert-Jan had als motto 'met God middenin de wereld'. Dat is niet altijd makkelijk. Ankie zag Gert-Jan als de jongen met de vijf broden en twee vissen, 'dit is wat ik te bieden heb en de zegen komt van boven'. Ankie geeft een cadeau. Gert-Jan's gezin komt op het podium. Gert-Jan: Ik ben mijn gezin ongelooflijk dankbaar. En de kameraden in Den Haag. En ik bedank jullie, voor jullie gebed en steun. We zijn een club die zegt 'we zijn geraakt door God en het Evangelie en willen met God middenin de wereld staan', met hoge idealen. Laten we altijd

een beweging zijn die achter Jezus aan willen gaan. Dank jullie wel. We zingen hen een zegenlied toe.

In de bijlage: de behandelde moties.

1. Motie Samenstelling verkiezingsprogramma commissies

Ingediend door de leden Bruins, Jacobusse, Ceuleers, Bijleveld, Heuvelink, Tillema, Nagel, Van Dorp, Van Veelen, Wijnberger, Kolkman, De Jongh, De Reus, Tjihof, Van Velsen, Van den Heuvel, Meijer, Deelstra, Van Arnhem

Het Partijcongres, in vergadering bijeen te Apeldoorn op 3 juni 2023

- A. constaterende dat:
- er een groeiende kloof is tussen politiek en samenleving,
 - onze samenleving staat voor een aantal lastige, grote uitdagingen die met overheidsbeleid alleen niet op te lossen zijn,
 - het een kenmerk is van christelijke politiek dat we qua mensen en qua standpunten met beide benen in de samenleving staan
- B. overwegende dat:
- in toenemende mate het overheidsbeleid wordt gemaakt door theoretisch opgeleide academici die zich met hart en ziel inzetten voor de publieke zaak
 - dat praktijkkennis en ervaring uit de samenleving net zo hard nodig zijn om de grote uitdagingen echt aan te kunnen pakken
 - dat op het vorige congres een eenzelfde motie met een ruime meerderheid werd aangenomen over de samenstelling van selectiecommissies
- C. verzoekt het Landelijk Bestuur:
- in verkiezingsprogramma commissies vanaf nu altijd tenminste één persoon te benoemen die langjarig werkzaam is geweest in een andere sector dan politiek, beleid, (semi-) overheid en de non-profit dienstverlening

en gaat over tot de orde van de dag.

Preadvies Landelijk Bestuur – Overnemen

Diversiteit binnen de partij vinden wij van belang voor het goed functioneren van de partij. Als we kijken naar de programma commissies, proberen we altijd een evenwichtige commissie samen te stellen. We willen daarbij de nodige variatie in de samenstelling.

We vinden het om die reden een goed streven om bij de samenstelling van de programma commissies expliciet te kijken naar andere sectoren dan politiek, beleid, (semi-) overheid en de non-profit dienstverlening.

Het Landelijk Bestuur adviseert deze motie over te nemen.

2. Motie Het duurt te lang

Ingediend door de leden Bloem, Fountain, Oudman, Otter, Van Luijk, De Lange, Van den Brink, Sulman, Hendriksen, Van Holten, Sluiter, Westra, Pothoven, Setz

Het Partijcongres, in vergadering bijeen te Apeldoorn op 3 juni 2023,

- A. constaterende dat:
- ondanks herhaaldelijke oproepen bij eerdere congressen en de inzet van onze Tweede Kamerfractie, er té weinig vooruitgang zit in de landelijke aanpak van de opvangcrisis;
 - de uitvoering van de spreidingswet, die een herhaling van de onmenselijke toestanden bij het opvangcentrum in Ter Apel moet voorkomen, keer op keer vertraging oploopt;
 - de staatssecretaris ondanks de bezwaren van de Raad van State, provincies, gemeenten en andere betrokken organisaties toch vasthoudt aan de wet in de huidige vorm, zonder zicht op concrete stappen op korte termijn;
- B. overwegende dat:
- alles er op wijst dat wij op korte termijn wéér grote problemen in de opvangketen krijgen;
 - een belangrijk onderdeel van de uitvoering van de spreidingswet bij de provincies ligt;
 - de uitslag van de laatste Provinciale Statenverkiezingen weinig hoop geven op een korte termijn oplossing voor de asielopvang, door de gevolgen van deze uitslag voor de politieke verhoudingen bij Provinciale Staten alsook in de Eerste Kamer;
- C. roept de Tweede Kamerfractie op:
- er bij de staatssecretaris bij aan te dringen de spreidingswet aan te passen dan wel deze zelf te amenderen, waarbij het proces wordt verduidelijkt en versimpeld;
 - de staatssecretaris aan te zetten dan wel het nodige wettelijk instrumentarium te bieden om op korte termijn vaker over te gaan tot het daadwerkelijk realiseren van broodnodige aanvullende opvanglocaties, bijvoorbeeld door middel van het sneller kunnen inzetten van de aanwijzingsbevoegdheid.

en gaat over tot de orde van de dag.

Toelichting

De spreidingswet, waarvan ooit gezegd is dat deze op 1 januari 2023 zou ingaan is nog steeds niet van kracht.

Zowel de Raad van State alsook de Veiligheidsregio's hebben er herhaaldelijk bij het kabinet op aangedrongen dat de wet een meer dwingend karakter moet krijgen:

De veiligheidsregio's willen dat de landelijke overheid gemeenten kan dwingen om extra asielzoekers op te vangen. Dat is een van de uitkomsten van het Veiligheidsberaad, een overleg tussen de 25 voorzitters van de veiligheidsregio's. "Er moeten echt instrumenten komen dat het Rijk dwang kan uitoefenen en kan aanwijzen richting een gemeente van: u gaat nu deze mensen opnemen want het gaat zo niet verder", zei voorzitter Hubert Bruls na afloop van het beraad.

NOS Nieuwsuur, maart 2022

De Raad van State, de belangrijkste adviseur over nieuwe wetgeving, noemde de wet 'onnodig complex' en benadrukte dat een aanmerkelijke vereenvoudiging noodzakelijk is. Ook gemeenten en provincies zijn zeer kritisch en vrezen een onuitvoerbare wet. Volgens de Raad van State kan de financiële prikkel leiden tot concurrentie tussen gemeenten, terwijl juist meer solidariteit het doel is. Als alternatief stelt de Raad dan ook voor het systeem te gebruiken dat wordt toegepast bij de spreiding van statushouders: de

*landelijke overheid verdeelt de statushouders naar inwoneraantal over de gemeenten die **verplicht zijn** hen van huisvesting te voorzien. Onderling kunnen de gemeenten wel afspraken maken om deze mensen te herverdelen.* *Volkskrant, maart 2023*

Ondanks deze kritiek weigert het kabinet de wet aan te passen. Daardoor is een oplossing op korte termijn verre van in zicht en ligt een herhaling van de dramatische situaties in Ter Apel op de loer. Alles wijst erop dat dit zich komende zomer al zal voordoen.

Middels deze motie roepen wij de Tweede Kamerfractie op om de druk op de staatssecretaris verder op te voeren om zo snel mogelijk daadwerkelijk meer opvangcapaciteit te realiseren.

Preadvies Landelijk Bestuur – Overnemen

Mensen die vervolgd worden om hun overtuiging of vanwege humanitaire redenen vluchten, moeten in ons land goed worden opgevangen. Om die reden onderschrijven we het belang van het zo snel mogelijk oplossen van problemen in de opvang. In dit doel van de motie vinden we elkaar.

Inmiddels is ook gebleken dat het erg ingewikkeld is om extra opvangcapaciteit te realiseren en andersoortige problemen op te lossen. We moeten daarbij ook oog hebben voor het maatschappelijke draagvlak. Met de staatssecretaris is onze fractie hierover voortdurend in gesprek.

Als congres kunnen wij de staatssecretaris niet dwingen om de spreidingswet aan te passen of andere maatregelen te treffen. Wel kunnen we onze fractie verzoeken om aandacht te vragen voor de aangedragen punten.

We lezen deze motie als een extra steun in de rug van de fractie om dit te blijven doen.

Het Landelijk Bestuur adviseert deze motie over te nemen.

3. Motie Handen af van Humanitaire Hulpverleners

Ingediend door een collectief van leden, waaronder (namen met toestemming) Westra, Bloem, Sluiter, Oudman, De Lange, Setz, Mulderij, Sulman, Van Luijk, Nede

Het Partijcongres, in vergadering bijeen te Apeldoorn op 3 juni 2023,

A. overwegende dat:

- de naderende, voorziene humanitaire crisis bij het AC Ter Apel zich in 2023 zal herhalen door onvoldoende getroffen maatregelen, ondanks aangedragen deskundigenadvies.
- elke hulpverlening momenteel aan vluchtelingen gewenst is, hetzij door (lokale) overheid, hetzij door derde partijen, waaronder kerkgenootschappen of NGOs.¹

B. constaterende dat:

- De landelijke en lokale overheid niet anders kan dan samenwerken om deze nood te ledigen met het maatschappelijke middenveld, van kerkgemeenschappen tot NGOs.
- Dat het uitblijven van een structurele oplossing niet met zich meebrengt dat uitingen van solidariteit door derde partijen gehinderd mogen worden door landelijke noch lokale overheid.
- NGOs in Nederland nabij AC Ter Apel meermaals gehinderd werden om humane zorg te verlenen door verstrekking van onderdak (tent), voeding en medische zorg.²
- Deze onwerkbare situatie zich niet beperkt tot het aanmeldcentrum Ter Apel, maar dat hulpverleners elders in Europa gecriminaliseerd, tegengewerkt en gelasterd worden van overheidswege.³
- NGOs de onrechtmatige en onterechte beschuldiging krijgen mee te werken aan en zich schuldig maken aan mensensmokkel. Dat dit pertinent onwaar is, onrechtmatig en juridisch geen basis heeft in e.a. internationaal zeerecht.
- de minister-president zich nodeloos grievend heeft uitgelaten over het noodzakelijke werk van NGOs zoals AZG. Dat deze opportune uitspraken desastreuze gevolgen hebben op de omstandigheden waarin werk verricht wordt. Dat men van een Nederlandse bewindspersoon mag verwachten op te komen voor dan wel de integriteit van (Nederlandse) NGOs niet in twijfel te trekken.
- **Dat de ledenvergadering op het congres van 26 november 2022 de Motie Gelijke Behandeling Vluchtelingen, ruimhartig heeft aangenomen. Dit zich uitstrekt tot humane en gelijkwaardige (medische) zorg voor zowel (Oekraïense als andere) vluchtelingen.**

C. Spreekt uit dat:

- De ChristenUnie vanuit haar christelijk-sociale overtuiging nadrukkelijk zorg wil dragen voor de kwetsbaarste groepen in de samenleving en zich daarom hard maakt voor (medische) zorg voor vluchtelingen
- waar de opvang en humanitaire hulp tekortschiet, alle partijen die bijdragen aan een humane opvang vrijelijk hun professionele zorg moeten kunnen uitoefenen zonder belemmering, smaad of andere negatieve connotaties

D. en verzoekt:

¹ Voorbeelden van non-gouvernementele organisaties die ter plekke zorg verlenen: AZG, het Rode Kruis, Migreat NL.

² Bron gemeenteraad Westerwolde verordening criminalisering NGOs. (tent, boetes etcetera)

³ Rutte en Meloni: bron, Freehumanitarians: bron rechtszaak tegen Nederlandse hulpverleners in Griekse rechtszaak.

De Tweede Kamerfractie

- er bij de staatssecretaris op aan te dringen in overleg met het lokaal bevoegd gezag de samenwerking met organisaties dusdanig in te richten dat vluchtelingen de humane zorg ontvangen die hen rechtens toekomt.
- uitingen van bewindspersonen scherp in de gaten te blijven houden over het noodzakelijk werk van NGOs

Lokale bestuurders

- Nadrukkelijk de samenwerking op te zoeken met organisaties in het maatschappelijk middenveld, zeker bij het ontbreken van perspectief op toereikend, humaan en gedegen asielopvang en -beleid.
- Met de grootste inachtneming van de zorgplicht zich te onthouden van maatregelen die het werk van Ngo's belemmeren

De delegatie in het Europese Parlement/fractie

- Alles in het werk te stellen om ook op Europees niveau NGO's het werk in samenspraak met Europese staten naar behoren en zonder tegenwerking ten uitvoer te laten brengen

en gaat over tot de orde van de dag.

Preadvies Landelijk Bestuur – Overnemen

In zijn algemeenheid verstaan wij onder een motie een uitnodiging aan het Partijcongres om:

- a. zich over een bepaald onderwerp uit te spreken, waartoe ook onderwerpen van politieke of maatschappelijke aard gerekend worden of
- b. het Landelijk Bestuur te verzoeken of op te dragen om iets te doen dan wel iets na te laten.

Decentrale ChristenUnie-fracties opereren onder hun eigen bestuur. Provinciale politici en Waterschappers onder het PU-bestuur; lokale politici onder het bestuur van een lokale afdelen. Deze besturen houden hun eigen ledenvergaderingen en het zou erg goed zijn als deze onderwerpen ook dáár besproken worden.

We zouden het erg toejuichen als de betrokkenheid ook op andere bestuursniveaus versterkt wordt en zien er een kans in als daar ook meer inhoudelijke onderwerpen ter tafel komen. Deze motie beschouwen wij als een aanmoediging om dit te doen.

Aanvullend willen wij onze Tweede Kamerfractie en onze delegatie in het Europese Parlement/fractie verzoeken om zich maximaal in te zetten voor de NGO's.

Met deze kanttekening kunnen wij deze motie steunen.

Het Landelijk Bestuur adviseert deze motie over te nemen.

4. Motie Mededogen met Minderjarigen

Ingediend door een collectief van leden, waaronder (namen met toestemming) Westra, Wever, Bloem, Oudman, Vlot, Alblas, Visser, Otter, Mbwete, Nede, Van Luijk, De Lange, La Rose, Setz, Mulderij, Sluiter, Sulman, Kaper, Pothoven, Verwijs

Het Partijcongres, in vergadering bijeen te Apeldoorn op 3 juni 2023,

A. overwegende dat:

- de overheid haar zorgplicht onvoldoende nakomt, gezien de inhumane situatie in het aanmeldcentrum (AC) Ter Apel, met name bij kwetsbare, minderjarige asielzoekers
- de voorziene inhumane situatie bij het AC Ter Apel zich in 2023 zal herhalen door onvoldoende getroffen maatregelen

B. constaterende dat:

- Deze inhumane situatie zich niet beperkt tot het aanmeldcentrum Ter Apel, maar dat ook in de crisis-, noodopvang en reguliere opvang onvoldoende zicht is op bescherming van minderjarige vluchtelingen.
- In een gezamenlijk rapport, vier inspecties zich verontrust hebben uitgelaten over de onveilige, verslechterde en onrechtmatige omstandigheden voor kinderen in AZC's. Deze inspecties oproepen tot direct ingrijpen en voldoende toezicht op het aantal kinderen in de opvang, waaronder het in kaart brengen van het aantal minderjarigen op welke opvang is ondergebracht.⁴
- 4200 tot mogelijk 5000 alleenreizende kinderen onvoldoende passende opvang, onderwijs en (medische) zorg (zullen) krijgen die hen rechtens toekomt.⁵
- Grondrechten van reeds 270 kinderen worden aangetast door tijdelijke maatregelen zoals de grootte van de groep en de leeftijdsgrens aan te passen van 18 jaar naar 17¼ jaar waardoor zij ondergebracht kunnen worden naar volwassen opvang omwille van het gebrek aan constructieve oplossingen.⁶
- Deze tijdelijke maatregelen zouden gelden tussen 1 november en 1 maart 2023 en deze nog niet zijn ingetrokken.⁷
- Recent de Nederlandse ⁸ rechter de Staat heeft opgedragen om haar zorgplicht per direct in overeenstemming te brengen met vastgestelde normen, maar het kabinet nog altijd onvoldoende gehoor hieraan geeft en deskundige rapporten niet meeneemt in beleidsvorming.
- Recent de Europese ⁹ rechter de Belgische overheid heeft opgedragen om haar zorgplicht per direct in overeenstemming te brengen met vastgestelde normen.

⁴ <https://www.igj.nl/actueel/nieuws/2023/05/03/inspecties-veiligheid-en-ontwikkeling-kinderen-asielopvang-nog-steeds-in-gevaar>

⁵ (Bron nog toevoegen)

⁶ <https://www.trouw.nl/binnenland/prognose-meer-dan-4200-alleenreizende-kinderen-vragen-dit-jaar-asiel-aan~bfa8b54b/>

⁷ <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=2023D07642>

⁸ Kort Geding tegen de Staat, C/09/633760 KG ZA 22-733,

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBDHA:2022:10210>: " De Vordering van VWN om asielopvang zo spoedig mogelijk in overeenstemming te brengen met de geldende normen wordt grotendeels toegewezen.

⁹ <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-7477467-10255069> *Camara v. Belgium* (application no. 49255/22) - *Interim measure concerning an asylum-seeker without accommodation*, ECHR 336 (2022) 02.11.2022. Het **Europese Hof voor de Rechten** van de Mens heeft recentelijk middels een bindende voorlopige maatregel staten heeft gelast haar taken als overheid human te vervullen en vluchtelingen een fatsoenlijk onderkomen te garanderen

- Het Partijcongres op 26 november 2022 de Motie Gelijke Behandeling Vluchtelingen ongeacht herkomst heeft aangenomen. Een gevolgtrekking van deze motie is humane en gelijkwaardige opvang, scholing en medische zorg voor (zowel Oekraïense als andere) minderjarige vluchtelingen.

C. overwegende dat:

- Grondrechten van minderjarige vluchtelingen de hoogste bescherming genieten en niet onderhandelbaar zijn.
- Uitspraken door rechters over de falende zorgplicht van de overheid bindend zijn en daarom ook de overheid dienovereenkomstig en zonder talmen een uitspraak over haar falende zorgplicht dient uit te voeren.
- De ChristenUnie vanuit haar christelijk-sociale overtuiging nadrukkelijk zorg wil dragen voor de kwetsbaarste groepen in de samenleving en zich daarom hard maakt voor minderjarige vluchtelingen.

D. en verzoekt:

De Tweede Kamerfractie

- Zich maximaal in te spannen om de Staat te houden aan haar zorgplicht voor minderjarige vluchtelingen en deze na te komen conform rechterlijke uitspraken, internationale verdragen en deskundige aanbevelingen.

Lokale bestuurders

- Ter uitvoering van de zorgplicht zich maximaal in te spannen voor gepaste zorg en opvang van minderjarige asielzoekers

De delegatie in het Europese Parlement/fractie

- Alles in het werk te stellen om op Europees niveau maatregelen te treffen ter bescherming van minderjarige vluchtelingen

en gaat over tot de orde van de dag.

Preadvies Landelijk Bestuur – Overnemen

In zijn algemeenheid verstaand wij onder een motie een uitnodiging aan het Partijcongres om:

- a. zich over een bepaald onderwerp uit te spreken, waartoe ook onderwerpen van politieke of maatschappelijke aard gerekend worden of
- b. het Landelijk Bestuur te verzoeken of op te dragen om iets te doen dan wel iets na te laten.

Decentrale ChristenUnie-fracties opereren onder hun eigen bestuur. Provinciale politici en Waterschappers onder het PU-bestuur; lokale politici onder het bestuur van een lokale afdelen. Deze besturen houden hun eigen ledenvergaderingen en het zou erg goed zijn als deze onderwerpen ook dáár besproken worden.

We zouden het erg toejuichen als de betrokkenheid ook op andere bestuursniveaus versterkt wordt en zien er een kans in als daar ook meer inhoudelijke onderwerpen ter tafel komen. Deze motie beschouwen wij als een aanmoediging om dit te doen.

Aanvullend willen wij onze Tweede Kamerfractie en onze delegatie in het Europese Parlement/fractie verzoeken om zich maximaal in te spannen voor de bescherming van minderjarigen.

Met deze kanttekening kunnen wij deze motie steunen.

Het Landelijk Bestuur adviseert deze motie over te nemen.

5. Motie Stop emissie-imperialisme

Ingediend door de leden De Vries, Harmsen, Van Veelen, Kolkman, Bloem, Oosterom, Van Veelen, Fountain, Van Luijk, Pothoven, Van Dorp, Van der Woerd, Tolboom, Haasnoot, Vlot, Alblas, De Ruig, Van Leeuwen, Van Leeuwen, Janssen, Haasnoot

Het Partijcongres, in vergadering bijeen te Apeldoorn op 3 juni 2023,

- A. gelezen:
- NRC over 'fossiele subsidies'
 - Voorjaarsnota 2023 bijlage 6: Klimaat
 - PBL over transitiewerkgelegenheid
 - CBS over toenemende overheidsuitgaven
 - NVDE over emissie-imperialisme
- B. constaterende dat:
- er o.b.v. CBS-data volgens OESO-methodiek jaarlijks nog tot 30mrd fiscaal is te verrekenen voor onze fossiele emissies (1),
 - er sinds de Voorjaarsnota 2023 voor 2024 tot en met 2030 jaarlijks bijna 4mrd extra Klimaatuitgaven zijn (2),
 - er om de transitie te realiseren al een tekort is van jaarlijks tienduizenden technischer arbeidsplaatsen (3),
 - veiligheid, bestuur, onderwijs én zorg voor jaarlijks honderden miljarden nog niet van de wind zijn te financieren (4);
- C. overwegende dat:
- rentmeesters de kosten van hun welvaart niet voor zich uit blijven schuiven
 - rentmeesters hun transitiekosten niet afwentelen op volgende generaties,
 - het christelijk-sociaal is dat mensen zich door zinvol werk ontplooiën,
 - door wijzer beleid een einde moet komen aan emissie-imperialisme (5);
- D. roept de Tweede Kamerfractie op:
- te bepleiten dat alle 'fossiele subsidies' die een sociaal en rechtvaardig transitiepad aantoonbaar verhinderen direct worden gestopt, om deze direct te herinvesteren richting een meer circulaire en hernieuwbare strategische Nederlandse economie; waarvoor van deze fossiele ombuigingen bij gereede twijfel een snelle maatschappelijke kosten/batenbalans wordt opgemaakt, waarin 'weglek'-kosten buiten de Nederlandse grenzen gelijkwaardig met Westerse factoren worden meegewogen

en gaat over tot de orde van de dag.

Preadvies Landelijk Bestuur – Overnemen

Onze Tweede Kamerfractie zet zich vol overtuiging in om Nederland in 2050 op een rechtvaardige en sociale manier volledig klimaatneutraal te krijgen. Belastingvoordelen voor het gebruik van fossiele brandstof vindt de ChristenUnie ongewenst. In het coalitieakkoord is afgesproken om het aantal fossiele subsidies af te bouwen.

Deze motie biedt voldoende ruimte om een goede afweging te maken en het onderscheid te maken tussen fossiele subsidies die (tijdelijk) nodig zijn om de transitie sociaal en rechtvaardig te houden en

zich in te zetten om fossiele subsidies die niet meer van deze tijd zijn en de transitie enkel vertragen zo snel mogelijk af te schaffen.

Wij denken hierbij in het bijzonder aan fossiele subsidies die noodzakelijk zijn voor een sociale en rechtvaardige transitie die ook kan worden meegemaakt door mensen met een lager inkomen.

Ook willen we voorkomen dat klimaatbeleid bedrijven verjaagt naar landen waar de milieu- en klimaatstandaarden lager zijn. Daar is het klimaat niet mee geholpen en vaak is de lokale bevolking extra de dupe van milieuvervuiling in hun leefomgeving. Het afschaffen van een fossiel belastingvoordeel moet dus ook altijd op dit soort averechtste gevolgen worden getoetst.

Met deze kanttekeningen kunnen wij deze motie steunen.

Het Landelijk Bestuur adviseert deze motie over te nemen.

6. Motie Stop Fossiele Subsidies

Ingediend door een collectief van leden, waaronder (namen met toestemming) Van Luijk, Oosterom, Bloem, Fountain, Haasnoot, Van Leeuwen, Haasnoot, Pothoven, Van Leeuwen, Van Veelen, Grijsen, Vlot, Alblas, De Ruig, Janssen, Baayen, Schuring

Het Partijcongres, in vergadering bijeen te Apeldoorn op 3 juni 2023, 48^e partijcongres

A. gelezen:

- De enorme subsidiebedragen die naar de fossiele industrie gaan zie o.a.
 - o <https://www.trouw.nl/duurzaamheid-economie/17-5-miljard-fossiele-subsidies-in-nederland-o-nee-toch-30-miljard~b3bf4a74/>
 - o De alarmerende gevolgen van het gebruik van fossiele energie zie o.a. https://report.ipcc.ch/ar6syr/pdf/IPCC_AR6_SYR_LongerReport.pdf

B. constaterende dat:

- Fossiele subsidies prikkels geven die direct tot milieuschade leiden
- Deze subsidies groter zijn dan de bedragen die uitgegeven worden aan het klimaatakkoord en de regering dus eigenlijk met de kraan open aan het dweilen is
- Nederland al tijdens de G20 in 2009 heeft afgesproken deze subsidies af te schaffen per 2020 zie <http://www.g20.utoronto.ca/2009/2009communiqu0925.html#energy>

C. overwegende dat:

- Fossiele subsidies niet passen bij een regering die inzet op klimaatbeleid en het akkoord van Parijs heeft ondertekend.

D. roept de Tweede Kamerfractie op:

- Zich in te spannen om alle fossiele subsidies uiterlijk per 2024 stop te zetten.

en gaat over tot de orde van de dag.

Preadvies Landelijk Bestuur – Ontraden

Onze Tweede Kamerfractie zet zich vol overtuiging in om Nederland in 2050 op een rechtvaardige en sociale manier volledig klimaatneutraal te krijgen. Belastingvoordelen voor het gebruik van fossiele brandstof vindt de ChristenUnie ongewenst. In het coalitieakkoord is afgesproken om het aantal fossiele subsidies af te bouwen. Toch is deze motie te ongenueanceerd.

Fossiele subsidies is een ‘containerbegrip’, dat geen recht doet aan de complexe werkelijkheid. Hier vallen belastingvoordelen voor het gebruik van fossiele brandstoffen onder, daar willen we van af. Maar hier vallen ook subsidies onder die nodig zijn om de energietransitie sociaal en rechtvaardig te maken. Eén van de grootste fossiele subsidies was het afgelopen jaar het prijsplafond voor energie om te voorkomen dat mensen in de schulden zouden komen. Maar denk ook steun aan het mkb tijdens de gascrisis, zoals bakkers, of de lagere belastingschijf waar kerken ook onder vallen. Alle fossiele subsidies op deze korte termijn afschaffen zou verstrekken, onrechtvaardige gevolgen kunnen hebben.

Tot slot wil de ChristenUnie voorkomen dat klimaatbeleid bedrijven verjaagt naar landen waar de milieu- en klimaatstandaarden lager zijn. Daar is het klimaat niet mee geholpen en vaak is de lokale

bevolking extra de dupe van milieuvervuiling in hun leefomgeving. Het afschaffen van een fossiel belastingvoordeel moet dus ook altijd op dit soort averechtste gevolgen worden getoetst.

Het Landelijk Bestuur ontraadt deze motie.

7. Motie Inzet voor slachtoffers van georganiseerd sadistisch misbruik

Ingediend door een collectief van 13 leden

Het Partijcongres, in vergadering bijeen te Apeldoorn op 3 juni 2023,

A. gelezen:

- Het standpunt van de ChristenUnie inzake kindermishandeling

B. constaterende dat:

- één van de ergste vormen van kindermishandeling georganiseerd sadistisch misbruik is
- er sterke signalen zijn dat jaarlijks in ons land veel kinderen in het kader van georganiseerd sadistisch misbruik worden misbruikt, de meeste te maken krijgen met onmenselijke martelingen en een aantal dit misbruik niet overleven
- de ChristenUnie de 2e kamer motie van 5 oktober 2020 om onafhankelijk onderzoek te doen naar de aard en omvang van georganiseerd sadistisch misbruik van kinderen volop steunde
- het rapport van de commissie Hendriks inmiddels is verschenen en fundamentele kritiek van belangengroepen heeft opgeleverd
- een groep van 20 (merendeel christen-) GGZ-behandelaars in een brief 14 ernstige bezwaren tegen het rapport van de commissie Hendriks bekendgemaakt hebben aan o.a. de ChristenUnie en oproepen tot een second opinion
- de ChristenUnie geen overleg heeft gevoerd, noch een inhoudelijke reactie heeft gegeven aan deze groep GGZ-behandelaars

C. overwegende dat:

- de genoemde bezwaren tegen het rapport van de commissie Hendriks dermate fundamenteel zijn dat geconcludeerd moet worden dat er zwaar onvoldoende invulling is gegeven aan de mede door de ChristenUnie gesteunde motie van 5 oktober 2020
- zeker bij de ChristenUnie diepe betrokkenheid mag worden verwacht voor duistere vormen van kindermisbruik in Nederland

D. spreekt uit dat:

- er een beter, onafhankelijk onderzoek ('second opinion') moet komen naar de aard en omvang van georganiseerd sadistisch misbruik van kinderen; en dat daarbij de randvoorwaarden voor onafhankelijkheid van de eerder genoemde GGZ-behandelaarsgroep (zie hun brandbrief van oktober 2021) van als uitgangspunt moeten worden genomen;
- het passend en zeer wenselijk is dat de (2e Kamerfractie van de) ChristenUnie het voortouw neemt voor dit onderzoek, zodat deze gruwelijke vorm van kindermisbruik doelgericht bestreden kan worden en kinderen en volwassen overlevers effectief geholpen kunnen worden.

en gaat over tot de orde van de dag.

Toelichting

De motie van najaar 2020 is door de 2e Kamer UNANIEM aangenomen, maar daarna is de aandacht voor het onderwerp teruggezakt tot bijna het nulpunt. Echter, de bespreking van het eindverslag van de commissie Hendriks dd. 24 december 2022 moet nog plaats vinden. Er wordt gewacht op een kabinetsreactie, daarna zal het rapport worden besproken in de commissie van Justitie en Veiligheid.

De 20 (merendeel christen-) GGZ-behandelaars hebben op 19 januari 2023 veertien ernstige bezwaren tegen het rapport van commissie Hendriks bekendgemaakt – zie Brief GGZ-behandelaarsgroep n.a.v. eindrapport commissie Hendriks: onafhankelijke second opinion noodzakelijk! - Licht op SRM

Een essentieel bezwaar betreft het ontbreken van voor overlevers strikt noodzakelijke onafhankelijkheid, zoals reeds op 16 oktober 2021 in een brandbrief aan o.a. de ChristenUnie is beargumenteerd door deze groep GGZ-behandelaars. Vanwege de samenstelling en werkwijze van commissie Hendriks was er groot wantrouwen onder slachtoffers jegens deze commissie Hendriks. Velen hebben daardoor niet of niet vrijuit kunnen spreken, hetgeen veel effect heeft op de conclusies van de commissie Hendriks.

In de genoemde brandbrief zijn randvoorwaarden voor onafhankelijkheid geschetst met specifiek aandacht voor de noodzaak van het geven van een vetorecht aan een afvaardiging van overlevers inzake het aanstellen van commissieleden, middels een zorgvuldige procedure.

Ook andere belangengroepen voor overlevers hebben fundamentele kritiek geleverd op het rapport van commissie Hendriks, zie de reactie van Spotlight, de reactie het KTGG en de reactie van Stichting Misbruikt!

Uitzendingen van Argos (oa. het verhaal van Lisa, glasscherven en duistere rituelen) en Zembla en getuigenissen van overlevers (zie o.a. www.lichtopstrm.com) geven voldoende aanwijzing en aanleiding om in actie te komen, ook al lijkt deze vorm van misbruik te bizar om waar te zijn.

Preadvies Landelijk Bestuur – Ontraden

Het Landelijk Bestuur onderschrijft volledig de stelling dat georganiseerde sadistisch misbruik iets gruwelijks is. Dit komt ook tot uiting in de steun van onze Tweede Kamerfractie aan de motie die destijds om vroeg om hier onderzoek naar te doen. Dit onderzoek werpt inderdaad vragen op. De Tweede Kamerfractie heeft hier ook al gesprekken over gevoerd met organisaties die fundamentele kritiek hebben geuit op het rapport.

De Kamerfractie wacht nu eerst de kabinetsreactie op het rapport af, waarna een debat hierover zal volgen. Daarna zal de Kamerfractie een afweging maken of nader onderzoek nodig is. In voorbereiding op dit debat zal de fractie ook contact zoeken met de indieners van deze motie. Gezien de geschetste procedure waarbij nog een kabinetsreactie én debat verwacht wordt, is het minder passend om op dit moment het verzoek zoals geformuleerd in de motie neer te leggen.

Het Landelijk Bestuur ontraadt deze motie

8. Motie Ondertekening en uitvoering Gewijzigde Wet Dieren

Ingediend door de leden (namen met toestemming) Van Luijk, Oosterom, Bloem, Pothoven, Van Leeuwen, Van Veelen, Vlot, Alblas, Ruig, Grijsen, Van Leeuwen, Janssen, Baaijen, Schuring

Het Partijcongres, in vergadering bijeen te Apeldoorn op 3 juni 2023,

- A. gelezen:
- De vele berichten en onderzoeken over de jarenlange misstanden in de vee-industrie zie o.a.
 - o https://www.varkensinnood.nl/sites/default/files/2023-03/Rapport_slachthuizen_WOO_2023.pdf
 - o https://www.dierenrecht.nl/sites/default/files/2023-04/rapport_horrorstallen.pdf
 - De gewijzigde wet Dieren met het amendement Vestering, die dit dierenleed moet tegengaan.
- B. constaterende dat:
- De gewijzigde wet Dieren, inclusief het amendement Vestering, door Tweede en Eerste Kamer is aangenomen.
- C. overwegende dat:
- Minister Adema deze Wet niet heeft ondertekend en uitstelt en hiermee de misstanden en het leed voor dieren verlengt.
- D. roept de Tweede Kamerfractie op:
- De minister op te roepen de gewijzigde wet, inclusief het amendement Vestering, te ondertekenen en uit te voeren.

en gaat over tot de orde van de dag.

Preadvies Landelijk Bestuur – Ontraden

De ChristenUnie is voor een dierwaardige behandeling van huisdieren en vee. Het amendement Vestering is echter te verstrekkend en onuitvoerbaar. Daarom heeft de ChristenUnie ook tegen dit amendement gestemd.

De ChristenUnie zet een duurzame, diervriendelijke toekomst voor de veehouderij voorop, maar wel met de optie om dieren te houden voor ons voedsel of als huisdier. Dat is met dit amendement niet mogelijk.

Het Landelijk Bestuur ontraadt deze motie.

9. Motie Geef kerken de ruimte!

Ingediend door een collectief van leden, waaronder (namen met toestemming) Mbwete, La Rose, Westra, Nede, Mbwete, Voorthuysen, Noordzij, Kalkman, Morsi, Oudman, Klokkenburg, Van Vliet, Cyris, Sluiter, Verwijs, Grant, Visser, Bal,, Da Costa

Het Partijcongres, in vergadering bijeen te Apeldoorn op 3 juni 2023,

A. gelezen:

- Er zijn 1,3 miljoen migrantenchristenen in Nederland.¹⁰
- Er zijn landelijk 1.152 geregistreerde migrantenkerken op de website www.migrantenkerken.nl.
- Voor de komende 5 jaar verwacht twee derde van de migrantenkerken een groei in bezoekersaantal.¹¹
- In totaal verwacht een kwart van de migrantenkerken te moeten verhuizen naar een andere locatie.¹²
- Kerkervisie is alleen gericht op gebouwen en niet op kerkgenootschappen. <https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/religieus-erfgoed/lokale-kerkervisies>
- Veel burgerlijke gemeenten maken bij het ontwikkelen van nieuwbouwwijken de inschattingsfout om geen rekening te houden met kerken vanwege krimp. Amsterdam Zuid-Oost is daar een o.a. een goed voorbeeld van, met alle gevolgen van dien.¹³
- Migrantkerken zijn een belangrijke partner wat betreft armoedebestrijding.¹⁴
- In Rotterdam is onderzoek gedaan naar het maatschappelijk rendement van de kerk. Het varieert tussen € 110.000.000 en € 130.000.000 per jaar.¹⁵
- Migrantkerken worden pas na veel media-aandacht en petitie serieus genomen.¹⁶

B. constaterende dat:

- Het Christendom geen krimp-religie is, maar groeit!
- Er sprake is van een verschuiving in het christelijk landschap.
- Het beleid rond huisvestingsproblematiek alleen is gebaseerd op de gevestigde PKN- en Katholieke gemeenten, (krimp / verkoop gebouwen), terwijl kerkgenootschappen andere behoeften hebben, te weten de aankoop-huur van gebouwen, groei.
- Bepaalde gevestigde nauwelijks open staan voor verkoop aan migrantkerken.
- Er meer draagvlak is voor het wijzigen van een kerkelijke/maatschappelijke bestemming naar een bestemming zoals wonen/kantoor, dan het beschikbaar stellen van (commerciële) gebouwen aan kerkgenootschappen.
- Voor elke kerkgebouw dat een andere bestemming krijgt, er geen andere vierkante meters elders in een (grote/middelgrote) stad voor terug komen, terwijl de vraag alleen maar toeneemt. Hierdoor in sommige plaatsen de situatie dreigt te ontstaan dat er in het

¹⁰ Christenen in Nederland - Sociaal en Cultureel Planbureau - Pepijn van Houwelingen - Joep de Hart pagina 103.

¹¹ [Het gebruik van gebedshuizen door migrantkerken \(Kaski rapport nr. 663\) pagina 23](#)

¹² [Het gebruik van gebedshuizen door migrantkerken \(Kaski rapport nr. 663\) pagina 24](#)

¹³ Het gebruik van gebedshuizen door migrantkerken in Amsterdam. SKIN MAART 2023 pagina 7 (op verzoek verkrijgbaar)

¹⁴ <https://www.kn.nl/nieuws/kerk-in-nederland/armoederapport-kerken-zijn-actief-tegen-armoede-maar-grotendeels-afwezig-in-debat-erover/>

¹⁵ [Tel je zegeningen 2008. Het maatschappelijk rendement van christelijke kerken in Rotterdam Omvang en karakter van de maatschappelijke activiteiten van levensbeschouwelijke organisaties in Rotterdam](#)

¹⁶ <https://www.nhnieuws.nl/nieuws/313760/amsterdamse-kerk-na-17-jaar-dakloos-waar-halen-kinderen-straks-dan-ontbijt>
<https://www.parool.nl/amsterdam/afrikaanse-migrantenkerk-kan-jaar-langer-in-zuidoost-blijven-grote-opluchting-maar-slechts-uitstel~b33ffa60/>

bestemmingsplan überhaupt geen plek meer is voor de bestemming 'religie', waardoor kerkgemeenschappen de facto geen gebruik kunnen maken van hun vrijheid van religie omdat er geen gebouwen zijn waar ze gebruik van mogen maken.

- Kerkgebouwen vaak een (rijks/gemeentelijke) monumentale status krijgen, maar vervolgens jaren leeg blijven, terwijl kerkgenootschappen op zoek zijn naar ruimte!
- Migranten- en nieuwe kerken niet aan tafel kunnen komen met de minister van Eredienst. De minister heeft alleen contact met het CIO. Helaas voldoet de meerderheid van de migranten- en nieuwe kerken niet aan de voorwaarden om aan te sluiten bij het CIO (o.a. verplichte landelijke dekking, torenhoge jaarlijkse vergoeding etc.). Samen Kerk In Nederland (SKIN), de koepelorganisatie van migrantenkerken, kan niet namens de migrantenkerken aansluiten, omdat het geen kerkgenootschap is. Hierdoor is de overgrote meerderheid van de migrantenkerken niet vertegenwoordigd bij de landelijke overheid.
- Het vestigingsklimaat voor startende en gevestigde migrantenkerken zeer slecht is in Nederland en het is bijna onmogelijk om een eigen ruimte te vinden.
- Kerkgenootschappen niet worden meegenomen in de referentienorm maatschappelijke voorzieningen, waardoor bij vaststelling van bestemmingsplannen nooit rekening wordt gehouden met kerkgenootschappen.
- Op deze manier de kerk uit het straatbeeld verdwijnt of bij nieuwbouwwijken niet eens wordt meegenomen in de plannen.
- Kerkgenootschappen vaak ingewikkelde wijzigingsprocedures voor een bestemmingsplan moeten aangaan bij het huren of kopen van gebouwen, waardoor andere partijen voorrang krijgen.
- Het regelmatig voorkomt dat zelfs vindt een kerkgenootschap een gebouw dat voldoet aan de bestemmingsplan, ze regelmatig te horen krijgen dat de eigenaar geen kerken wilt. Dit is discriminatie op basis van religie.

C. spreekt uit dat:

- Vrijheid van Godsdienst een belangrijk grondrecht is, echter stelt deze vrijheid niets voor zonder fysieke ruimte om gebruik te maken van dit grondrecht.
- Het discriminerend is om kerkgenootschappen niet mee te nemen in de referentienorm maatschappelijke voorzieningen.

D. Verzoekt:

de Tweede Kamerfractie:

- Zich in te zetten voor een nieuwe kerkenvisie gericht op alle kerkgenootschappen, waarbij de behoefte aan ruimte in kaart wordt gebracht.
- Zich in te zetten om lokale overheden van grote en middelgrote steden te verplichten binnen een termijn van 2 jaar een uniforme kerkenvisie op te stellen, gericht op kerkgenootschappen. **Incidenteel geormerkte** budget hiervoor beschikbaar te stellen.
- Verkoop kerkgebouwen aan niet kerkelijk / niet maatschappelijke kopers **minder aantrekkelijk maken** door een verscherpte landelijk vastgestelde kerkenvisie. Bijvoorbeeld 2x 6 jaar regel, alvorens commerciële partijen aan bod komen.
- Zich in te zetten voor lokale punten in middelgrote- en grote steden, waar startende maatschappelijke organisaties, waaronder migrantenkerken, zich kunnen melden voor het vinden van ruimte. Een mooi voorbeeld is <https://www.makelpunt-utrecht.nl/over-het-makelpunt>, waar ambtenaren werken om vraag en aanbod bij elkaar te brengen. **Structureel geormerkte** budget beschikbaar te stellen.

- Aan de minister van eredienst te verzoeken om migrantenkerken ook rechtstreeks met migrantenkerken aan tafel te laten komen, al dan niet via een koepelorganisatie zoals Samen Kerk in Nederland.
- Zich in te zetten voor een verbod op leegstand van (monumentale) kerkgebouwen indien er kerkgenootschappen zijn die op zoek zijn naar ruimte.
- Zich in te zetten om kerkgenootschappen **wettelijk** onderdeel te laten zijn van de referentienorm maatschappelijke voorzieningen.
- Zich in te zetten om een landelijk programma op te zetten van “Huizen van de wijk”, zoals in Capelle, waar kerken onderdeel zijn van de organisaties die deelnemen.¹⁷ Een maatschappelijke locatie in de buurt waar naast **kerken**, kinderdagverblijven, huisartsen, schuldhulpmaatje ruimte hebben om zich te vestigen. **Structureel geormerkte** budget hiervoor beschikbaar te stellen en de uitvoering te delegeren aan lokaal bestuur.

Lokale bestuurders:

- Zich in te zetten om kerkgenootschappen onderdeel te laten zijn van de referentienorm maatschappelijke voorzieningen.
- Voor elke kerkelijke vierkante meter welke wordt gewijzigd, meteen nieuwe kerkelijke vierkante meters elders aan te wijzen, vooral in de steden waar een hoge concentratie migrantenkerken is.
- Te pleiten voor een ruim / flexibel bestemmen, waardoor kerken meer kans maken in het vinden van geschikte ruimte.
- Zich in te zetten voor “Huizen van de wijk” in elke (nieuwe) wijk, waar naast kerken ook kinderdagverblijven, huisartsen, schuldhulpmaatje, etc ruimte hebben om zich te vestigen. Budget vanuit de rijksoverheid, en bijvoorbeeld gemeentelijke panden inzetten hiervoor in te zetten.
- Meer in contact te treden met migrantenkerken dan wel hun koepelorganisaties.

Provinciale bestuurders:

- Zich in te zetten om kerkgenootschappen onderdeel te laten zijn van de referentienorm maatschappelijke voorzieningen.
- Voor elke kerkelijke vierkante meter welke wordt gewijzigd, meteen nieuwe kerkelijke vierkante meters elders aan te wijzen, vooral in de gebieden waar een hoge concentratie migrantenkerken is.
- Een bepaald percentage aan maatschappelijke/ kerkelijke vierkante meters op bedrijventerreinen te reserveren.

en gaat over tot de orde van de dag.

Preadvies Landelijk Bestuur – Overnemen

De ChristenUnie is een partij die een Unie van Christenen wil zijn. Oók van migrantenchristenen. We weten dat in het bijzonder voor deze gemeenschappen het lastig is om huisvesting voor kerken te vinden.

Het Landelijk Bestuur is het met de indieners eens dat we lokaal, provinciaal en nationaal oog moeten hebben voor huisvestingsproblematiek van migrantenkerken. Daar zijn verschillende fracties ook al mee bezig. Deze motie is een heldere aanmoediging om daarmee door te gaan en dit partijbreed nóg meer te doen.

¹⁷ <https://www.welzijncapelle.nl/huizen-van-de-wijk/>

De richtingen die de motie meegeeft zijn specifiek. Het bestuur ziet deze als heldere adviezen hoe diverse fracties handen en voeten kunnen geven aan de wens om migrantenkerken te helpen huisvesting te vinden. Het bestuur vindt het minder passend (lokale) fracties als congres op te dragen over te gaan tot het doen van de exacte voorstellen zoals die zijn geformuleerd in de motie.

We zouden het erg toejuichen als de betrokkenheid ook op andere bestuursniveaus versterkt wordt en zien er een kans in als daar ook meer inhoudelijke onderwerpen ter tafel komen. Deze motie beschouwen wij als een aanmoediging om dit te doen. Dit meenemend in de uitvoering van deze motie kunnen wij deze motie overnemen.

Het Landelijk Bestuur adviseert deze motie over te nemen.

10. Motie Geloven in Europa

Ingediend door Perspectief

Het Partijcongres, in vergadering bijeen te Apeldoorn op 3 juni 2023,

- A. gelezen:
- Het verkiezingsprogramma voor de Europese Parlementsverkiezingen van de ChristenUnie en SGP van 2019-2024, met de slogan: 'Samenwerking JA, Superstaat NEE';
 - Het verkiezingsprogramma voor de Tweede Kamerverkiezingen van de ChristenUnie van 2021-2025, waarin ze expliciet pleit voor 'meer Europese samenwerking' en het 'versterken van leiderschap Europa';
 - Het mandaat voor de Europese verkiezingsprogrammacommissie zoals ingestemd op het congres van 26 november 2022, dat zich baseert op het programma uit het punt hierboven;
- B. constaterende dat:
- De ChristenUnie in de afgelopen vijf jaar een beweging heeft gemaakt van een focus op euroscepticisme en -kritiek naar een focus op de gedeelde fundamentele en gemeenschappelijke waarden van de Europese Unie, geworteld op christelijk-sociale waarden;
 - Dit ook aansluit bij de verandering van de ECR-fractie naar de EVP-fractie in het Europees Parlement;
 - De beeldvorming van de ChristenUnie rondom de Europese Unie zich daarentegen door haar verleden nog kenmerkt door euroscepticisme;
 - Ons verantwoordelijke Tweede Kamerlid en onze Europarlementariër al hard werken om meer Europese samenwerking te zoeken op terreinen die grensoverschrijdend zijn;
 - Ons verantwoordelijke Tweede Kamerlid en onze Europarlementariër tegelijkertijd oog houden voor de competenties die we de Europese Unie gegeven hebben en waarbinnen we willen blijven;
- C. overwegende dat:
- Slechts een beperkte groep leden en geïnteresseerden verkiezingsprogramma's lezen;
 - Symboliek belangrijk is om inhoudelijke politiek te versterken;
 - Het belangrijk is dat je als Partijcongres expliciet steun uitspreekt voor de ingeslagen koers van de partijpolitici;
- D. spreekt uit dat:
- Ze afziet van een eenzijdige focus op euroscepticisme en -kritiek;

- Ze de christelijk-sociale fundamenten van de Europese Unie, waarin we gezamenlijk opkomen voor democratie, rechtsstaat en grensoverschrijdende uitdagingen – zoals klimaat en migratie – benadrukt en koestert;
- Ze gelooft in Europese samenwerking

en gaat over tot de orde van de dag.

Preadvies Landelijk Bestuur – Ontraden

Het siert Perspectief dat ze een actieve rol aannemen aangaande de input die ze leveren voor het verkiezingsprogramma Europees Parlement 2024-2029. Naast deze motie heeft Perspectief ook een pamflet overhandigd aan de programmacommissie.

Het Landelijk Bestuur is echter van mening dat de programmacommissie van het congres een groot vertrouwen heeft gekregen om te komen tot een evenwichtig programma en dat het ongeacht de bedoelingen en strekking van de motie niet wenselijk is om tussentijds bepalingen toe te voegen aan de opdracht die de commissie heeft gekregen. Deze motie is hiermee prematuur.

Een broedende kip moet je immers niet storen. Of wellicht is de strekking “een hond moet je niet storen tijdens het eten” toepasselijker nu het bestuur heeft vernomen dat de hond van Eppo Bruins als mascotte fungeert van de programmacommissie. Uiteraard zal er op het najaarscongres voldoende ruimte zijn om het verkiezingsprogramma te bespreken en eventueel doormiddel van amendementen het programma te wijzigen.

Het Landelijk Bestuur ontraadt deze motie.
